

רב החודש- הרב שמואל סלנט רבם של קהילות האשכנזים בירושלים תקע"ו- תרס"ט

תולדות חייו

הרב סלנט נולד לפני כ-190 שנה בביאלסטוק במזרח פולין. בילדותו למד אצל אביו שהיה רב העיר. לאחר מות אביו, הועבר לעיר קידן ולמד בישיבת וולוז'ין המפורסמת. כינויו היה "העילוי מקידן"- עילוי פירוש גאון בתורה. הרב סלנט היה חתן הצדיק יוסף זונדל מסלנט כאשר התחתן עם ביתו. בגיל 23, החליט הרב סלנט לעלות ארץ ישראל. הארץ הייתה אז שוממה בשליטת הטורקים- "השלטון העותומאני", אך זה לא הרתיע אותו. הוא נסע עם הרב משה ריבלין ושניהם התעכבו בטורקיה בדרך לא"י, שם התיידד הרב סלנט עם משה מונטופיורי "הנגיד הידוע שעזר רבות לבנין ארץ ישראל.

תפקידו כדיין- בהגיעו לירושלים, כיהן כ"אב בית דין" של העדה האשכנזית בירושלים. מקום בית הדין היה ב"חורבת רבי יהודה החסיד" ובדירה ליד הוא התגורר, דירה שהיתה פשוטה מאוד, למרות הפצרות שיעבור דירה סירב לעבור לבית מרווח יותר.

תפקידו כשד"ר- עשר שנים לאחר עלייתו שימש רבי שמואל כשד"ר (שליח דרבנן) שמגייס תרומות בחוץ לארץ. הוא נסע לשם כך לחו"ל והצליח לעזור ליהודי ירושלים שהיו במצב קשה ללא פרנסה והתפרנסו מחלוקת כספים מחו"ל. הוא גם אסף כספים לבניית בית כנסת החורבה, שהיה שומם.

התמנותו לרב בירושלים - בשנת תרכ"ו התמנה הרב

שמואל למורה הוראה לעדת האשכנזים.

בתחילה, טרם היה תפקיד של "רב ראשי" אך לאחר מכן החליטו כולם למנותו לתפקיד "הרב הראשי" וכך יהיה לו מעמד מכובד בארץ ובעולם.

למדנותו ופקחותו

הרב סלנט היה בקי עצום בתורה, והיה פוסק הרבה על פי הזכרון שלו, הוא זכר הכל בעל פה בלי צורך לפתוח ספר, ובנוסף- הוא היה פיקח גדול שידע לפתור בפקחותו בעיות קשות שאחרים לא מצאו להם פתרון. הוא היה ידוע כמיקל בפסקיו ולא כמחמיר. בסוף ימיו הוא כמעט התעוור אך המשיך לפסוק הלכות כי ידע הכל בעל פה.

יחסיו עם האוכלוסיה בירושלים - הרב סלנט היה אהוב

אצל כולם. היה ביחס טוב מאוד עם הרב הראשי הספרדי "החכם באשי" וגם עם אנשים חילונים שהיו בירושלים. רבים היו מגיעים לבית הדין שלו למשפטים.

הרב סלנט היה ממיסדי בית חולים ביקור חולים בירושלים. בתקופתו פעל גם הרצל (חוזה המדינה) והרב סלנט העריכו כחכם מדיני. שנפטר הרצל שלח הרב סלנט מברק תנחומים. הרב סלנט דאג לרבנים שעלו מחו"ל לא"י וסידר להם עבודה ברבנות בארץ.

אחרית ימיו

הרב שמואל סלנט נפטר בגיל 93 בירושלים, לפני 101 שנים, בתאריך כ"ט אב תרס"ג לאחר שהתגורר 70 שנה בירושלים ושימש כרב ראשי 44 שנים.

בית כנסת "החורבה" - מקום מושבו של הרב סלנט

בחג פסח האחרון (תש"ע) נחנך מחדש בית כנסת החורבה, בית הכנסת המפואר שברובע היהודי. בבית כנסת זה התפלל הרב שמואל סלנט ובו היה בית דינו. לבית כנסת זה יש היסטוריה ארוכה שמתחילה לפני כ-310 שנה, וכאן המקום להזכירה בקיצור:

1) בשנת תס"א לפני 310 שנים עלה רבי יהודה החסיד לירושלים מאירופה עם תלמידיו, לקח הלוואות גדולות מהערבים, והקים בית כנסת בעיר העתיקה.

2) רבי יהודה נפטר, ותלמידיו שהתקשו לגייס כספים לתשלום ההלוואות שלקח, שלחו שד"ר לחו"ל לגייס כסף. הערבים לא המתו, שרפו את בית הכנסת והחצר, וגרשו את היהודים מירושלים. וכך מאה שנה היה בית הכנסת שומם בחורבנו.

3) בראשית המאה ה-י"ט עלו לארץ תלמידי הגאון מוילנה ועמלו להשיג מהטורקים רשיון חדש לבניית "החורבה".

4) הם הצליחו, אך בגלל עיכובים שונים נדחתה הבנייה ורק בתרכ"ד (לפני 146 שנה) נחנך בית הכנסת (לאחר שמונה שנות בניה!). בעזרת הנדיב משה מונטיפיורי ונדבנים נוספים, בית הכנסת היה מאד מפואר. שם היה בית דינו של הרב סאלנט, ובו נשאו דרשות כל הרבנים הראשיים, גם הרב קוק נשא את בו דרשותיו.

5) במלחמת העצמאות, לפני 65 שנה, פוצצו הירדנים את בית הכנסת והוא נשאר בחורבנו.

6) לפני 5 שנים התחילה עבודת השיפוץ והסתיימה בפסח השנה. אתם

החדש

הישן

שאלות:

כינויו של הרב סלנט בישיבת וולוז'ין היה _____ .
שעלה הרב סלנט לא"י שלטו בארץ _____ , ושלטונם
נקרא _____ .
ידיד של הרב סלנט שעזר לבניין הארץ _____
מקום בית הדין של הרב סלנט בירושלים היה ב _____
_____ .
מהם פירוש ראשי התיבות שד"ר? _____
את התרומות מגייס השד"ר מיהודי _____ .

הקף בעיגול את תכונותיו הבולטות של רבי שמואל מתוך
התכונות המובאות כאן:

היה מחמיר גדול	נצרך כל הזמן לפתוח ספרים
בקי עצום בתורה	ניחן בפקחות גדולה
מסתפק במועט	היה מקל בפסקיו

בסוף ימיו רבי שמואל לא ראה כמעט כלום. כיצד בכל זאת המשיך לפסוק הלכות לאנשים? _____

_____ .
_____ כינויו של הרב הראשי הספרדי הוא _____
שמו של בית החולים שהרב סלנט היה ממיסדיו ופועל עד היום הוא _____ .
_____ בתקופת הרב סלנט פעל גם חוזה המדינה _____

בית כנסת החורבה

רבי יהודה החסיד הקים לראשונה את בית הכנסת לפני _____
_____ . הוא נשאר שומם כ _____ שנים.
לאחר חורבנו הראשון _____ מירושלים.
תלמידי הגר"א הצליחו להשיג _____ מ _____ .
בבית הכנסת "החורבה" היה משכנו של _____ , ושם
נשאו דרשותיהם _____ .
לפני 65 שנה פוצצו _____ את בית הכנסת.
בימים אלו נחנך מחדש בית הכנסת.

פקחותו של רבי שמואל- הקף בעיגול:

קרא את הסיפורים וענה:

- 1) "מעשה בתרנגול מלוכלך"- כיצד ידע רבי שמואל שהתרנגול לא כשר?
1. רגלו הייתה שבורה.
2. הוא לא יכל לסובב ראשו.
3. הוא היה עיוור.

2) "החלב שנשפך לבשר"- כיצד התיר רבי שמואל את הבשר?

1. הוא פסק שהחלב לא נגע בבשר.
2. הוא פסק שנפל מעט מאד חלב

אחד מיקירי הדעת שבירושלים - רבי יהושע וילנר, היה מהמתפללים הקבועים במנינו של רבי שמואל. בחצר ביתו שברחוב "המיראן". נהג רבי יהושע לגדל תרנגולים, והיה מספק חנם עופות וביצים לתלמידיו החכמים עניים בירושלים.

היה זה כליל שבת, בין תפלת קבלת שבת לערבית, ורבי יהושע וילנר ספר למתפללים שבין התרנגולים שבחצרו היה תרנגול אחד הנגוע בלכלוך בצורה מגזמת. ומאחר והתעורר בלבו הספק שמא העוף אינו כשר, הוא שאל בנדון את אחד מגאוני ירושלים שפסק שהעוף כשר לחלוטין ללא שום חשש.

רבי שמואל שקלט את השיחה, נגש לפתע אל רבי יהושע וילנר ואמר לו:

"לדעתי, העוף הנגוע מאד בלכלוך, אינו כשר".

כל הנוכחים ששמעו את פסק-דינו של רבי שמואל נדהמו, שכן רבי שמואל היה ידוע שאינו מן המחמירים בפסק-הלכה. אחד הנוכחים הרחיב עוז ושאל:

"ילמדנו רבנו מה ראה לפסק שהעוף אינו כשר?"

השיב להם רבי שמואל במאור פנים ואמר: "אמנם דין זה לא נזכר כלל בספרי הפוסקים, אך השכל הישר אומר שעוף שאינו מסוגל לסובב את ראשו ולנקות עצמו מן הלכלוך שבגופו - כדרךם של התרנגולים - כנראה מפרקתו שבורה..."

לאחר השבת בדקו את העוף הנגוע, ומצאו שרבי שמואל צדק בדבריו, מפרקתו של העוף הייתה שבורה...

כששמע אותו גאון שפסק להתיר את פסק-דינו של רבי שמואל ואת נמוקו, הפטיר ואמר:

"אכן, רבי שמואל הוא חרד בדרא".

מעשה היה, וסוחר ביצים בעיר העתיקה בא לפני רבי שמואל והתלונן בפניו שמדי יום הוא רואה שחסר בחנותו כמות נכרת של ביצים. "האם אתה סוגר היטב את חנותך בלילה?"

- שאלו רבי שמואל.

"בדאי" - השיב האיש - "שלשה מנעולים אני תולה על פתח חנותי כל ערב כשאני סוגר את החנות וכשאני מגיע בבקר לחנות המנעולים סגורים כפי שהשארתיים, ובכל זאת חסר כל יום כמות של ביצים".

"שמע את אשר איעץ לך" - אמר לו רבי שמואל - "הכן מבעוד יום כחמשים ביצים מבשלות היטב, עד שיהיו הביצים קשות, והנח את הביצים הקשות מעל כל הביצים..."

עשה האיש כמצות רבי שמואל, ולמחרת עם שחר פתח את חנותו ולהפתעתו הרבה מצא נחש גדול, מנח מת ליד פתח הדלת. הנחש שאכל את הביצים הקשות שהיו מונחות מעל כל הביצים נחנק ומת.

קרא הסוחר לעוזרים ושבים והראה להם את הנחש המת וספר לכלם על חקמתו של רבי שמואל אשר הבין שה"גנב" אינו אלא נחש.

